

kon keresztüli beírt törököket július 21-én sikerült visszaverni, majd a következő napon Hunyadi és Kapisztrán két oldalról harafőgömbbe kapták a törököket, és hatalmas győzelmet arattak. A szultán serege maradékával együtt elmenekült.

1456. július 24. Részlet Hunyadi János leveléből Garai László nádorhoz Nándorfehérvár ostromáról

Utaságot kaptam a következő újságot tudom írni, hogy megérkezett a török császár hatalmas erejével és nem kevés ágyúval, hogy megostromolja Nándorfehérvárt. Hogy milyen sereggel és mennyi ágyúval érkezett, azt ember szeme még nem látta és észsél el nem képzelheti. Amnyira elpusztította a várat ágyútűvésekkel, hogy a várat nem várnak, hanem mezőnek kell nevezniünk, mivel a vár fala földig le lett rombolva. Végül az elmúlt szerdán a vesprasi órája után a várat körben csodálatosan megrögzözték úgy, hogy az egész éjjel és csütörtökön délig tartott a harc, úgy, hogy a vár közepén kétszer csapunk össze velük, mintha a mező lennénk. Végül kironportunk rájuk a váron kívül és estig harcolunk velük, és a törökök császárait Isten segítségével kivetkük a mondott varból, minden ágyút és hadieszközt elnyertük, ő pedig maga azokkal, akik megmaradtak, déntek éjjel legyőzve elmenekült.

Saecula Hungariae 1438–1526. (Összeáll. Kubinyi András) Bp. 1985. (lapszámozás nélkül)

A diadal alkalmát adott volna egy ezt követő és eredményteljes kecsesgató támadásra az Oszmán Birodalom ellen, hiszen az országában közben gyülekezett a hadsereg. A keresztetsek azonban felháborodtak az urak távollétéből, így, nehogy Párisztól távozásuk törjön ki, Hunyadi és Kapisztrán feloszlatta a sereget. A táborban pestisjárvány is kiört, amben augusztus 11-én Hunyadi is meghalt. Kapisztrán október 23-án hunyt el Ujlakon, az egyház utóbb szenté avatta. A pápa a győzelem hírére rendelte el az Urunk színváltozása ünnepének megtartását. Bizonyos mértékben ide tartozik a déli harangszó megtartása is, noha azt Callixtus már június 29-én elrendelte, hogy a hívek a török elleni győzelemért imádkozzanak.

Hunyadi halálra lehehető tette a kezében levő királyt várak visszaszerzését. Cillei Ulrik lett az új főkapitány, aki a királlyal és a Nyugatról közben megérkezett kerekes haddal levonult a Délvidékre. A volt kormányzó idősebb fia, László Futaresztes haddal vonult a Várak visszaadását, de Nándorfehérvárra a királyt Cilleivel kon meg is ígérte a várak visszaadását, de Nándorfehérvára a királyt Cilleivel csak kíséretük nélkül engedte be, ahol Cilleit november 9-én meggyilkoltatták. A hatalmába került V. Lászlót Temesváron arra kényszerítette, hogy bocsásson meg neki, valamint nevezze ki főkapitánnyá. Az utókor azzal magyarázza ezt, hogy meg akarta előzni Cillei állítólagos gyilkos terveit, de eljárása országos visszatetszést szült. Már apja is kezdett elszigetelődni, fia pedig nem rendelkezett annak hadvezéri presztízsével. A király biztonosságba ringatva a Hunyadi testvérek, 1457. március 14-én Budán letartóztatatta őket néhány hívúkkal, köztük Vitézzel is, Lászlót pedig 16-an lefejeztette. A urak többsége, Újlakit is beleértve, támmogatta ebben a királyt. A jól megszervezett akció nem számolt a Hunyadi-

vagyommal és a volt kormányzó hadseregével, amely a macsói bánná előlépett Szilágyi Mihály személyében harcedzett parancsnokkal rendelkezett, aki nem törődött a köztársasággal, hanem a lázadás zászliját.

V. László júniusban Mátyást magával hurcolva először Bécsbe, majd Prágába ve fogászgban levő unokaöccsével, Kittiuzt a lazaadás zászabjakkal utazott. A többi fogoly kiszabadult, Vitéz helyére a kalocsai érsekké kinevezett Várdai István került titkos kancellárként, de novemberben már újra a király mellett volt. V. László közben a francia király leányát akarta feleségül venni, Várdait és Pálóci országhírót küldte menasszonyáért, november 23-án azonban hírtelen (valószínűleg pestisben) meghalt Prágában. A királlyal kihalt a Habsburgok Albertinus-ága, így a szorosabb értelemben vett Ausztria III. Frigyesre szállt.

A korona elrablása. Kottaner Jánosné emlékirata 1438/1440. Ford. Molloy Károly. Bp. 1979; Boronkai Iván (vál., bevez.) Vitéz János levelei és politikai beszédei. Ford. Bellus Ibolya-Boronkai Iván. Bp. 1987.

Domonovszky Sándor (szerk.) *Magyar Művelődéstörténet. II. Magyar renaissance.* Bp. é. n., Elekes Lajos: *Hunyadi.* Bp. 1952; Fraknói Vilmos: *A Hunyadiak és a Jagellók kora (1440–1526). A magyar nemzeti története.* Szerk. Szilágyi Sándor. IV. Bp. 1896; Mátyusz Elemér: *A magyar rendi állam Hunyadi korában. Századok.* 91 (1957) 46–123, 529–602; Telek Zsuzsa: *Hunyadi János és kora.* Bp. 1980; Tóth-Szabó Pál: *A cseh-husztai mozgalmak és a Zuzsaiak.* *Magyar történeti tanulmányok.* Bp. 1917; Tringli István: *Az újkor hajnala. Magyarországi története 1440–1541.* Bp. 2003.

3.4. MÁTYÁS KIRÁLY BIRODALMA (1458-1490)

3.4. Mátyás király birodalma (1458–1490)

3.4.1. A királyi hatalom megszilárdítása

A király halála Magyarországon teljes felfordulást hagyott hátra. A Sziliágyi vezette Hunyadi-csapatok fegyverben álltak, északon Giskra és más vezetők aktivizáltak magukat, újabb török támadás fenyegetett, és az országnak nem volt uralkodója. Vesélyesebb volt a helyzet, mint Albert halálakor. Közben azonban sok minden megváltozott. Egyrészt számszerűleg és vagyoniabn megnőtt a világi nagybirtok talma, másrészt a közmemesek vezetői, az ún. előkelők is részt igényeltek az ország irányításában. A királyi városok is tényezővé váltak. Nyugat-Magyarországot és a koronát III. Frigyes császár tartotta kezében. Trónöröklésre V. László nővérei, a lengyel király és egy szász herceg feleségei formáltak igényt. Szászország messze volt, IV. Kázmér lengyel uralkodó pedig a német lovagrenddel harcolt. Török támadás is fenyegetett. Az V. László halálával rászállt osztrák tartományok a császár el foglalta, ezekre azonban öccse is igényt tartott. Egyik hazai nagyrúr sem tudott volna